

Orgaanilised ained rakus

Algidee Kersti Veskimets
Täiendanud Ülle Irdt

Orgaanilised ained rakus

- **Sisaldavad süsinikku C**

- Moodustab 4 kovalenset sidet ja seetõttu püsivaid ühendeid
- Võib moodustada pikki ja keerulisi ahelaid
- Võib moodustada üksik- kaksik- ja kolmiksidemeid

Seetõttu olemas miljoneid erinevaid orgaanilisi süsinikuühendeid!

Orgaanilised ained raku

- Süsivesikud e. sahhariidid
- Rasvad e. lipiidid
- Valgud e. proteiinid
- Nukleiinhapped

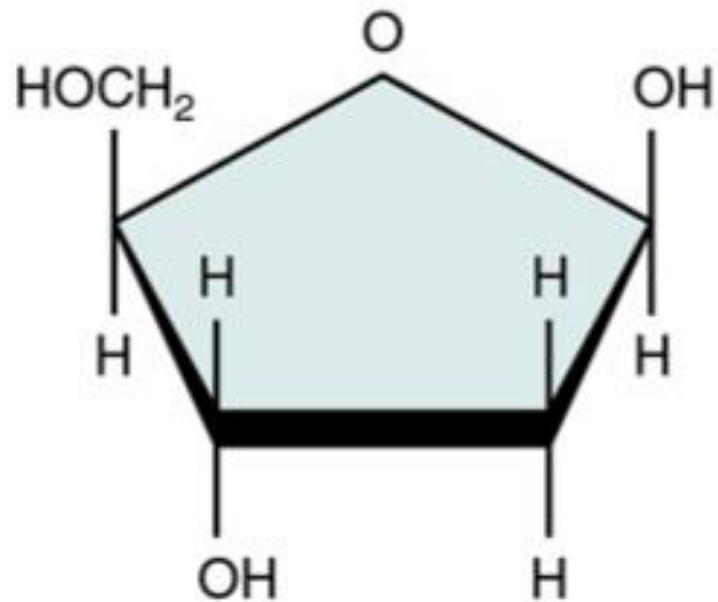
Süsivesikud

- Sisaldavad C, H, O
- Jagatakse:
  - Monosahhariidid
(sisaldavad 3-6 süsinikku)
  - Oligosahhariidid (2-3 monosahhariidi)
  - Polüsahhariidid (tuhanded monosahhariidid)

Süivesikud (C; H; O)

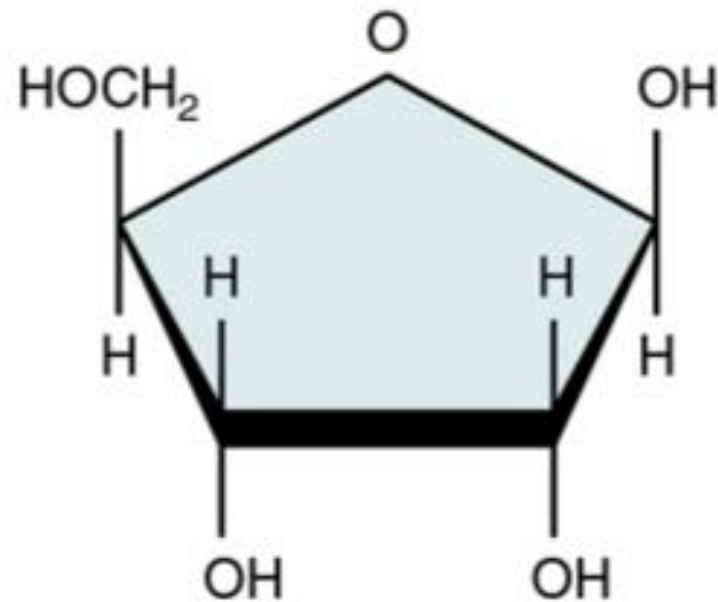
Monosahhariidid (3-6 süsinikku)

Tuntumad pentoosid:(5C)

desoksüriboos

On DNA koostises

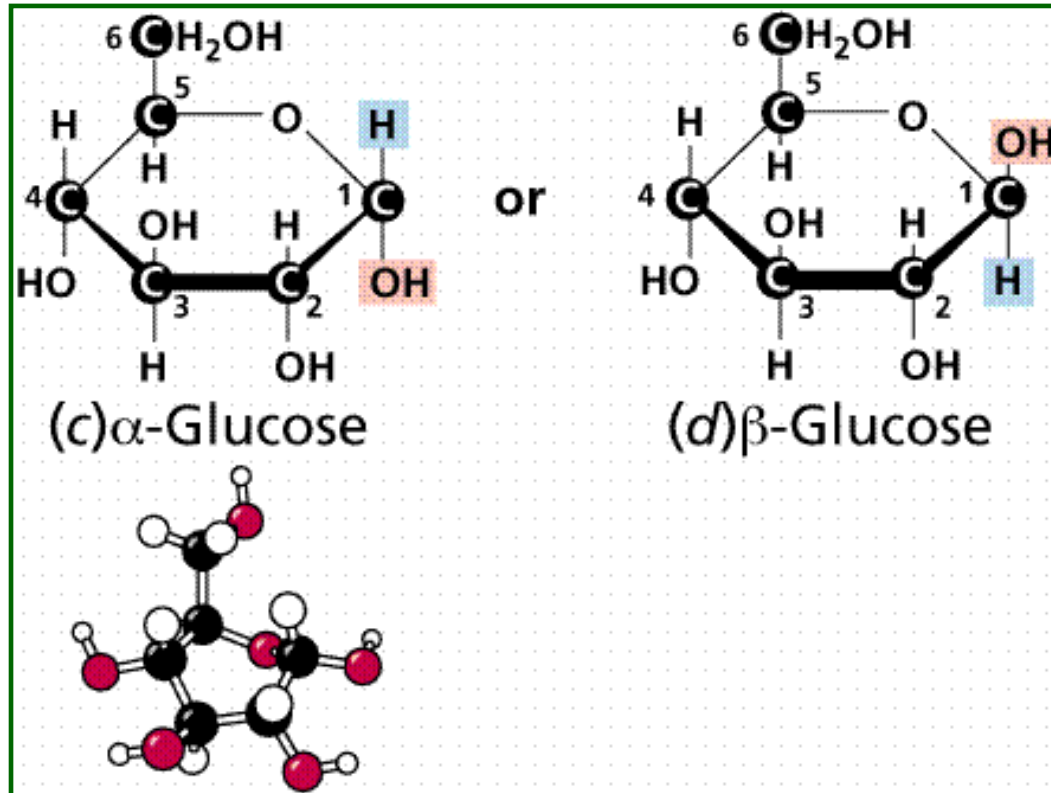
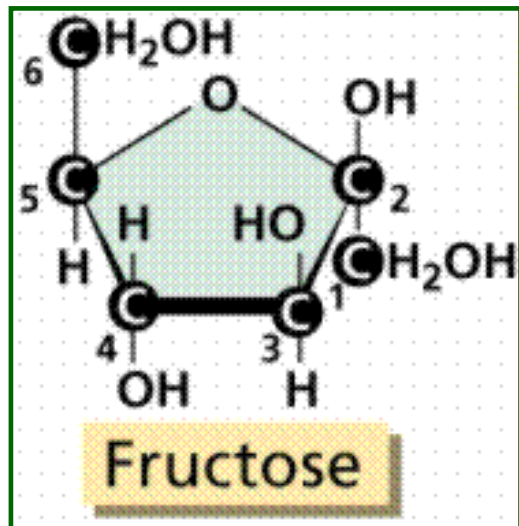
riboos

On RNA koostises

Süsivesikud

monosahhariidid

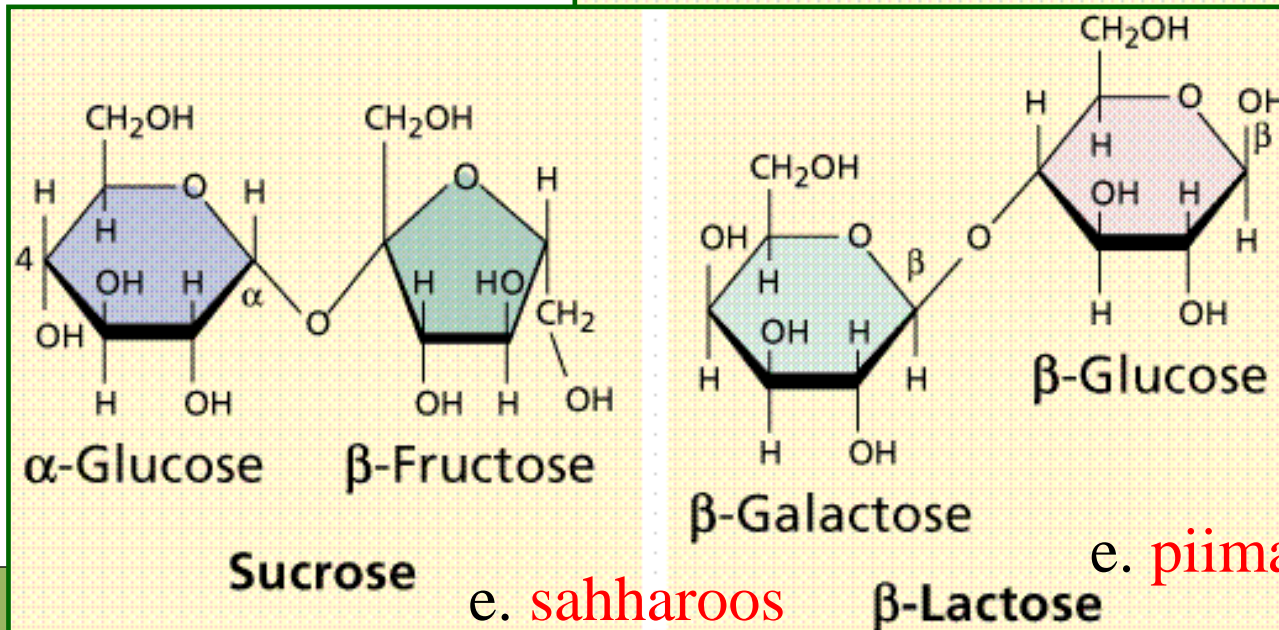
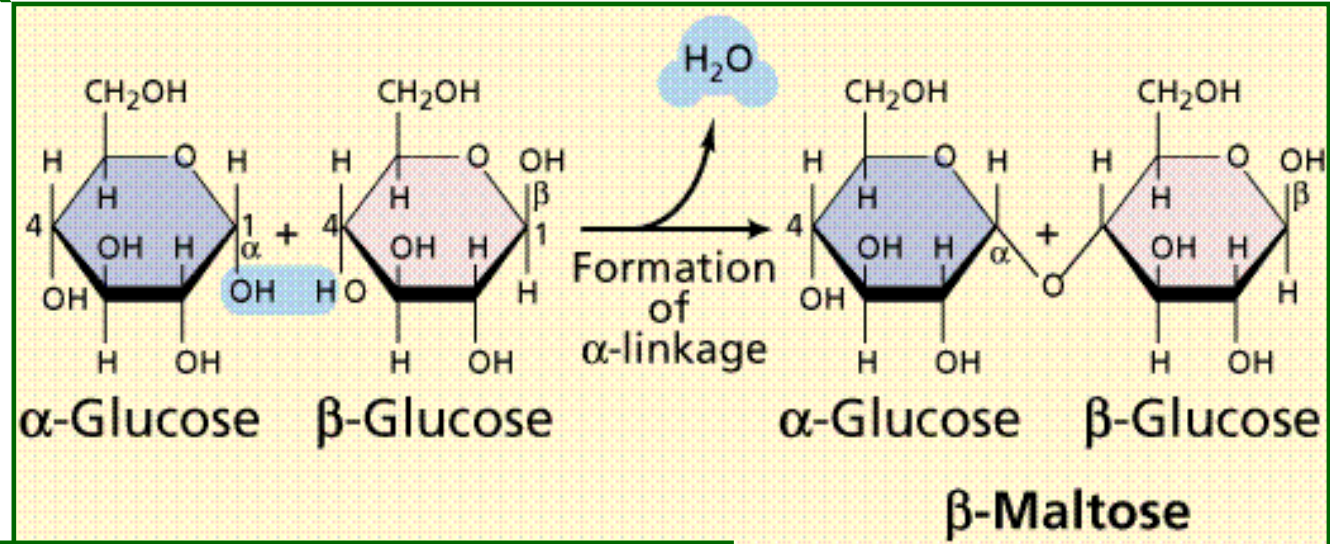
Tuntumad heksoosid (6C)

Glükoos on põhiline energiaallikas elusorganismidele!
Sealhulgas ka inimesele!

Süsivesikud

Oligosahhariidid (2-3 monosahhariidi)

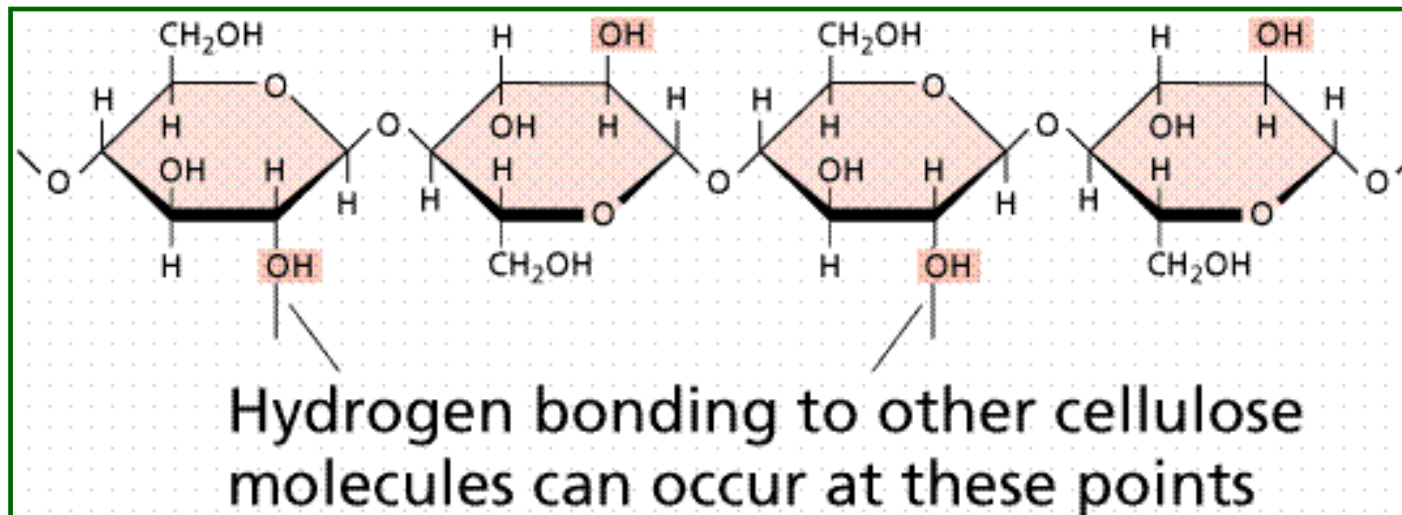
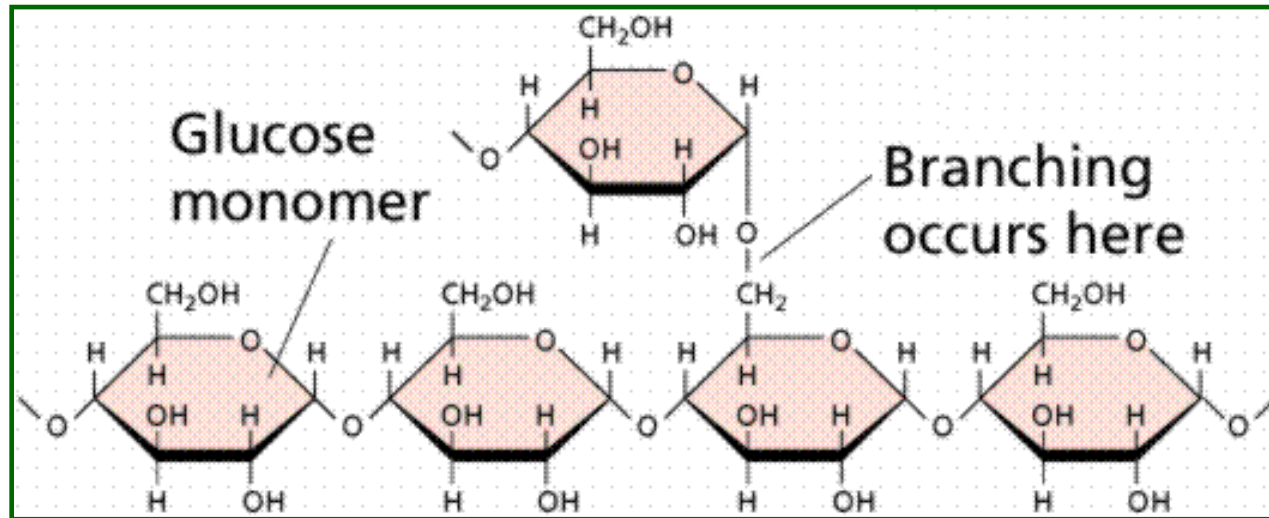
e. linnasesuhkur

e. piimasuhkur

e. sahharoos

Süsivesikud

Polüsahhariidid — tselluloos

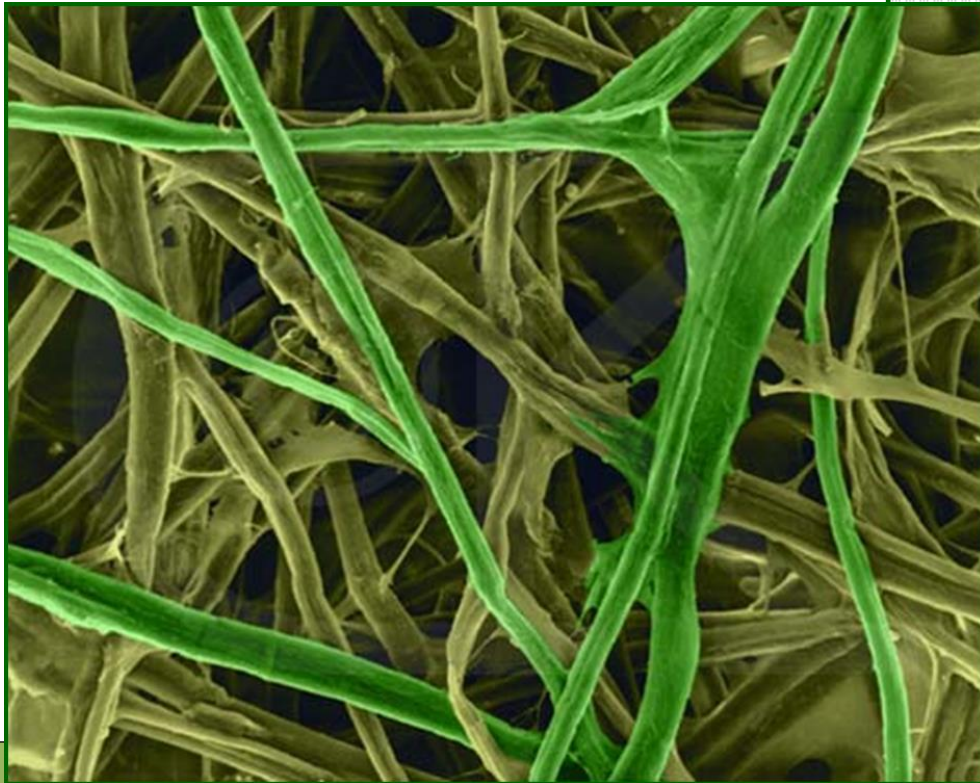
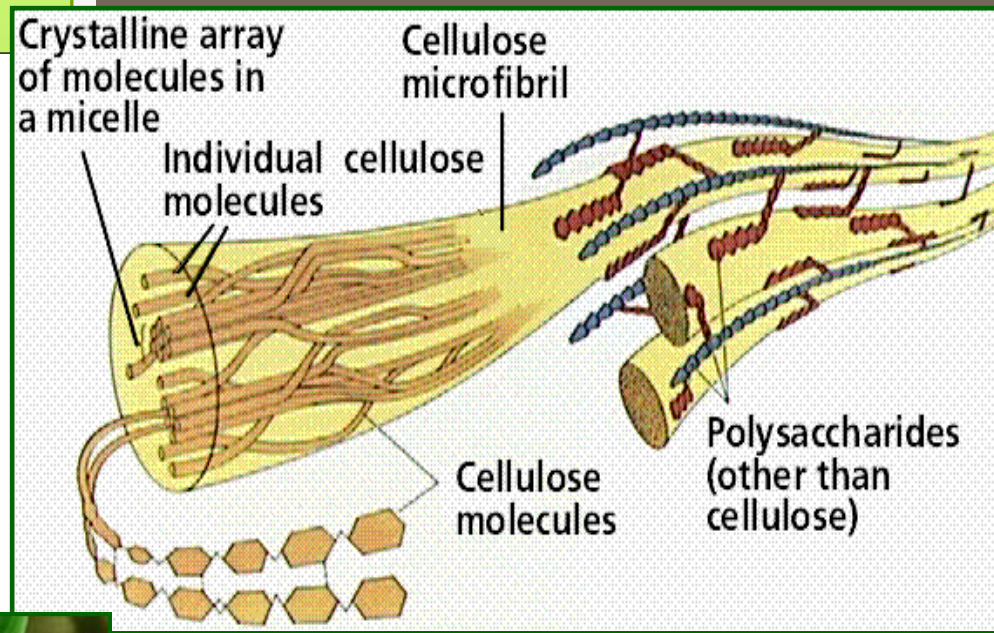
Kõige enam levinud ühend taimeriigis.

Kõik taimerakude kestad

Süivesikud

Polüsahhariidid —
tselluloos

Koosneb tuhandetest
glükoosi (gly) molekuli
jääkidest

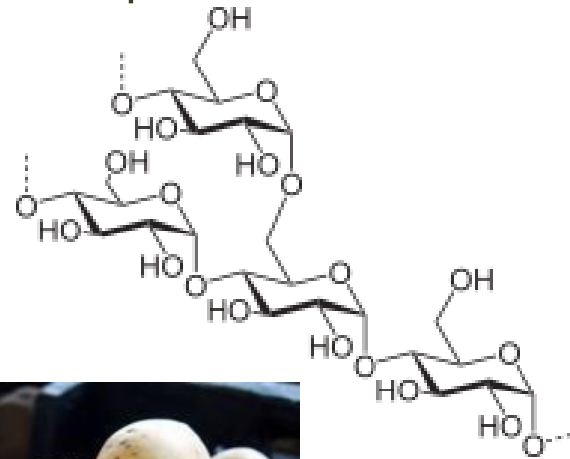
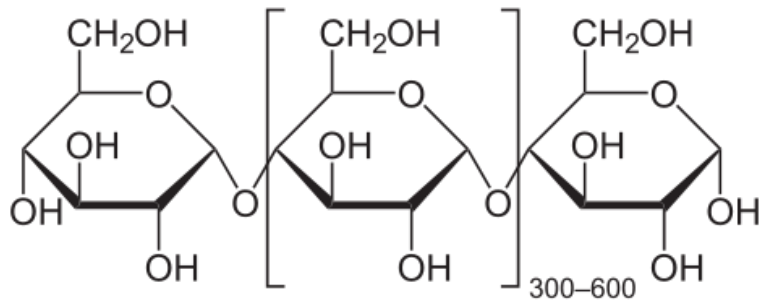
Süsivesikud

Polüsahhariidid — tärklis $C_6H_{10}O_5$

Taimne varuaine (glükoosi allikas)

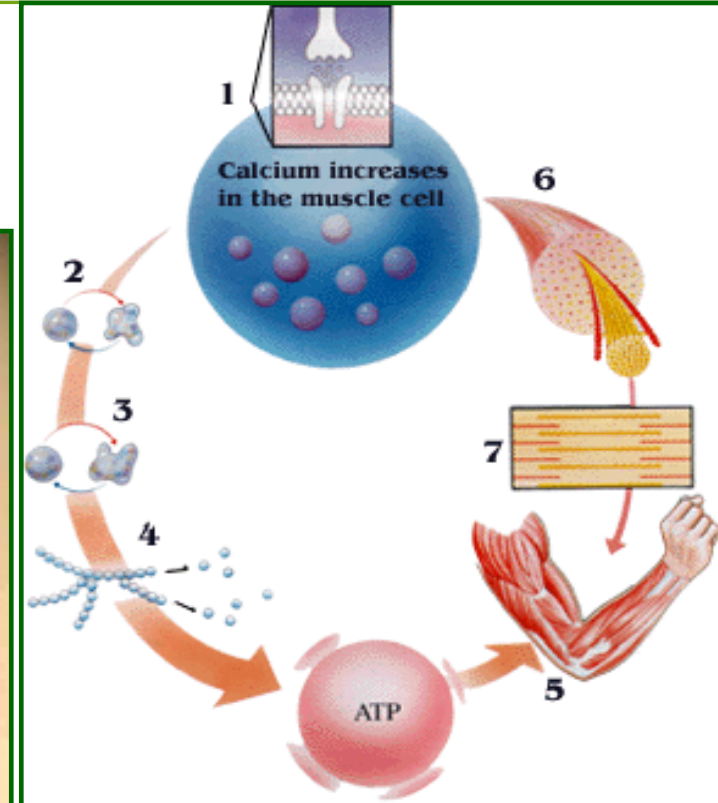
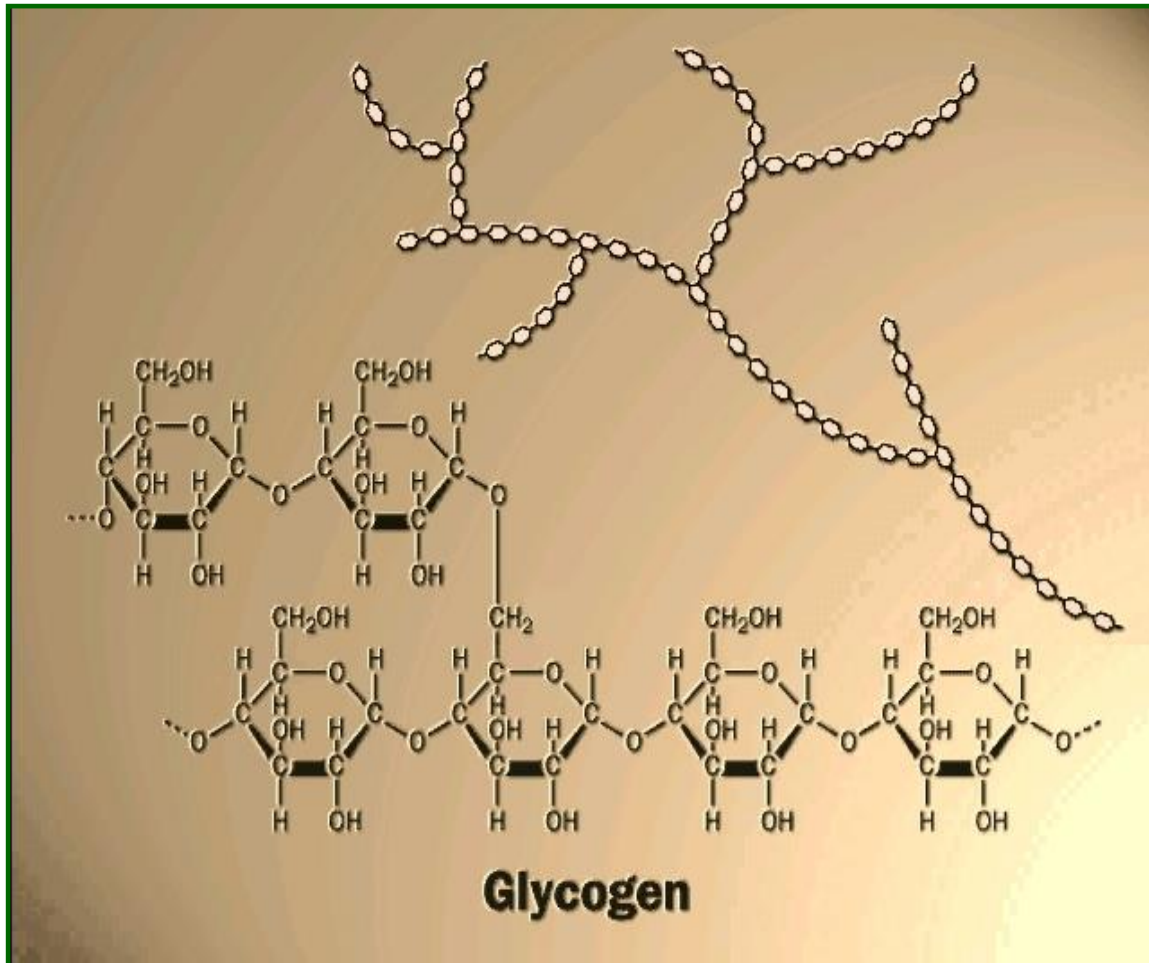
Koosneb omakorda 2-st polüsahhariidist:

○ Amüloos ja amülopektiin

Süsivesikud

Polüsahhariidid — glükogeen

Loomne varuaine
(glükoosi varu)
Enamus inimesel
lihastes ja maksas

Süivesikud

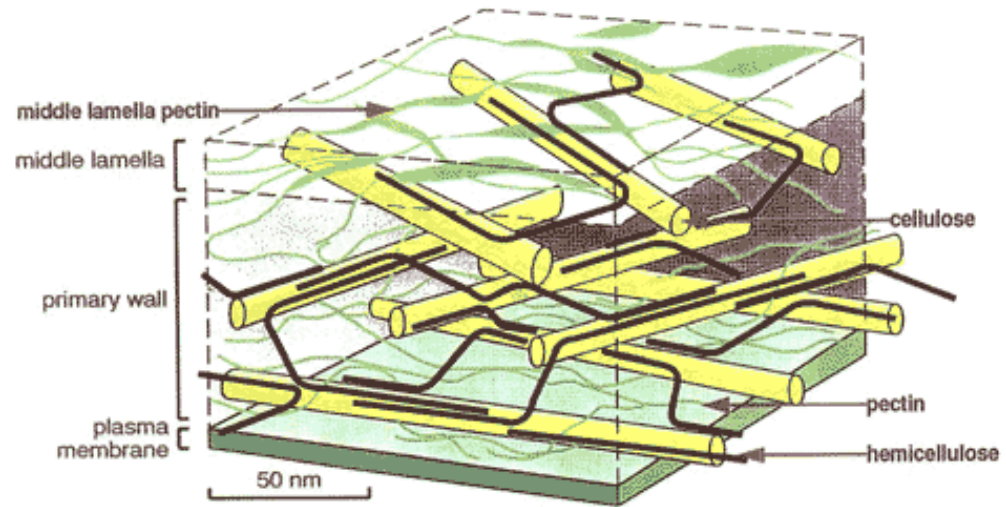
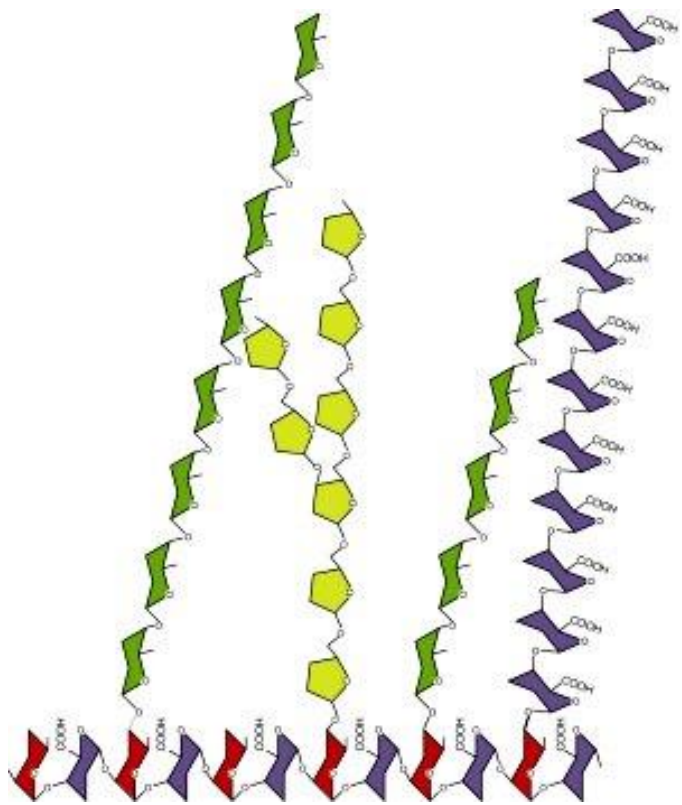
Polüsahhariidid — kitiin (+N)

Seenerakkude ja koorikloomade kestad

Süsivesikud

Polüsahhariidid — pektiin

Looduslik tardaine puuviljades.

Tervislik kiudaine, vähendab kolesterooli hulka veres

Süsivesikud

- Ülesanded organismis:
  - **Ehituslik** (nt. Rakukesta koostises)
  - **Energeetiline** (55-60% ööpäevasest energiavajadusest!)
  - Varuaine (on vajadusel võimalik lagundada glükoosiks!)
  - Kaitse (kestad, katted)
  - Lähteaine teiste orgaaniliste ainete sünteesiks

Süsivesikud

- Ülesanded organismis:
  - **Ehituslik** (nt. Rakukesta koostises)
  - **Energeetiline** (55-60% ööpäevasest energiavajadusest!)
  - Varuaine (on vajadusel võimalik lagundada glükoosiks!)
  - Kaitse (kestad, katted)
  - Lähteaine teiste orgaaniliste ainete sünteesiks

